

Spokojenost s prací

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2005, v05-04</i>
<i>Otázky:</i>	<i>EU.17, EU.47, EU.99, EU.138, EU.139, EU.140</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>18. – 25. 4. 2005</i>
<i>Počet respondentů:</i>	<i>1060, z toho 562 ekonomicky aktivních</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>kvótní výběr</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. května 2005</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

V dubnovém šetření jsme se mimo jiné zaměřili na spokojenost českých občanů s prací.¹ Na tyto otázky odpovídali pouze respondenti, kteří jsou v současné době ekonomicky aktivní (N=562).

Tabulka 1: Spokojenost s prací celkově (%)

	květen 2003	únor 2004	duben 2005
velmi spokojen	18	13	16
spíše spokojen	48	42	46
tak napůl spokojen, napůl nespokojen	28	39	30
spíše nespokojen	5	4	6
velmi nespokojen	1	2	2

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Tabulka 2: Spokojenost s prací podle profese (%)

	podnikatelé, živnostníci	vedoucí/vyšší odborníci	ostatní nedělníci	kvalifikovaní dělníci	nekvalifikovaní dělníci
velmi spokojen	37	29	9	2	4
spíše spokojen	45	58	49	33	31
tak napůl	13	12	35	50	44
spíše nespokojen	4	1	5	11	17
velmi nespokojen	1	0	2	4	4

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Jak ukazují výsledky v tabulce 1, více než tři pětiny (62 %) všech ekonomicky aktivních obyvatel ČR jsou v zaměstnání spokojeny a další tři lidé z deseti jsou s prací tak napůl spokojeni a napůl nespokojeni. Nespokojenost se svým zaměstnáním vyjádřilo v našem průzkumu pouze 8 % dotázaných. Jak ukazuje tabulka 2, spokojenost s prací se liší podle povolání. Obecně lze říci, že

¹ Otázka: „Jak jste celkově spokojen se svým zaměstnáním? Jste velmi spokojen, spíše spokojen, tak napůl spokojen, napůl nespokojen, spíše nespokojen, velmi nespokojen?“

spokojenější jsou ti, kdo pracují samostatně jako podnikatelé či živnostníci, než lidé pracující v zaměstnaneckém poměru, ale i uvnitř této skupiny jsou výrazné rozdíly, když na jedné straně vedoucí pracovníci a vysoce kvalifikovaní odborníci se svým hodnocením od samostatně výdělečně činných osob prakticky neliší, zatímco relativně nejmenší spokojenost panuje mezi lidmi zaměstnanými v dělnických profesích. Přesto i mezi dělníky je podíl spokojených vyšší než podíl nespokojených, i když nejčastější hodnocení v této skupině bylo „tak napůl spokojen, napůl nespokojen“.

Analýza sociodemografických charakteristik ukázala, že spokojenost s prací roste s individuálním příjmem respondenta, životní úrovní jeho domácnosti a jeho vzděláním, které s příjmem a životní úrovní do značné míry souvisí. Naproti tomu žádný statisticky významný rozdíl jsme nezaregistrovali z hlediska pohlaví, ačkoli výdělky žen jsou v průměru zřetelně nižší než výdělky mužů, což data z výzkumu rovněž potvrdila.

Z údajů v tabulce dále vyplývá, že oproti minulému šetření z února 2004 podíl spokojených se svou prací narostl na úkor podílu „napůl spokojených“, i když kvůli omezenému počtu ekonomicky aktivních respondentů, jichž se průzkumy týkaly, je třeba tento posun brát s určitou rezervou vzhledem k možné statistické chybě.

Dále nás zajímalo, jak jsou respondenti spokojeni s jednotlivými aspekty své práce.²

Tabulka 3: Spokojenost s jednotlivými aspekty práce (%)

	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	+/-
se zajímavostí práce	22	53	19	5	75/24
s využitím vašich odborných schopností	17	55	19	6	72/25
se vztahy mezi lidmi na pracovišti	15	54	22	4	69/26
s organizací práce na svém pracovišti	8	59	25	4	67/29
s namáhavostí práce	6	60	27	5	66/32
s hmotným prostředím pracoviště a s jeho vybavením	8	57	26	5	65/31
s délkou práce, směnností	12	53	26	7	65/33
se svým nadřízeným	11	53	19	6	64/25
s tím, jak se váš závod stará o své zaměstnance	3	48	31	7	51/38
s jistotou pracovního místa	7	43	27	13	50/40
se svým platem	5	41	44	9	46/53
s vyhlídkami na postup k lepší práci	2	21	42	16	23/58
s vyhlídkami na zvýšení platu	3	20	44	20	23/64

Poznámka: Dopočet do 100 % v řádku tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“.

Jak ukazuje tabulka 3, tři čtvrtiny ekonomicky aktivních obyvatel naší země jsou spokojeny se zajímavostí své práce. Přibližně sedm z deseti ekonomicky aktivních je spokojeno i s využitím svých odborných schopností a se vztahy mezi lidmi na pracovišti. Spokojenost na úrovni dvou třetin jsme zaznamenali i v případě organizace práce na pracovišti, namáhavosti práce, hmotného prostředí a vybavení pracoviště, pracovní doby a nadřízeného. U všech výše zmíněných položek se podíly nespokojených mezi ekonomicky aktivními respondenty pohybovaly v rozmezí od jedné čtvrtiny do jedné třetiny. Mírnou převahu spokojenosti nad nespokojeností asi v poměru jedné poloviny ku dvěma pětinaám jsme zaregistrovali z hlediska péče podniků o zaměstnance a jistoty

² Otázka: „Jak jste spokojen: (viz tabulku 2)?“

pracovního místa. U platu, i když nikoli výrazně, již převažují nespokojení (53 %) nad spokojenými (46 %). Nejméně spokojeni jsou lidé se svými vyhlídkami na postup k lepší práci a zvýšení platu, kde spokojenost vyjádřila jen necelá čtvrtina dotázaných, zatímco podíl nespokojených výrazně překročil hranici jedné poloviny, když u vyhlídek na pracovní postup dosáhl téměř tří pětín a u vyhlídek na zvýšení platu bezmála dvou třetin.

Prakticky ve všech oblastech, které se jich týkají, jsou živnostníci a podnikatelé spokojenější než zaměstnanci jako celek, přičemž mezi zaměstnanci jsou ve všech případech relativně nejspokojenější skupinou vedoucí pracovníci a vysoce kvalifikovaní odborníci. Relativně menší spokojenost se obvykle objevovala mezi lidmi z dělnických profesí. Spokojenost se všemi dílčími aspekty práce pak poměrně silně koreluje s celkovou spokojeností s prací a narůstá s příjmem, s životní úrovní a se vzděláním.

Spokojenost českých občanů s prací nebyla součástí výzkumu CVVM poprvé. Časové srovnání nabízí tabulka 4.

Tabulka 4: Spokojenost s jednotlivými aspekty práce – časové srovnání (%)

	+/- únor 2002	+/- říjen 2003	+/- únor 2004	+/- říjen 2004	+/- duben 2005
se zajímavostí práce	73/26	77/22	77/23	79/20	75/24
s využitím vašich odborných schopností	73/25	72/24	77/21	75/23	72/25
se vztahy mezi lidmi na pracovišti	66/33	76/21	73/25	74/23	69/26
s organizací práce na svém pracovišti	61/38	66/32	71/27	65/33	67/29
s namáhavostí práce	58/42	68/30	67/32	65/34	66/32
s hmotným prostředím pracoviště a s jeho vybavením	58/41	67/30	70/28	64/33	65/31
s délkou práce, směnností	69/30	71/28	72/28	67/32	65/33
se svým nadřízeným	65/33	67/24	70/24	62/29	64/25
s tím, jak se váš závod stará o své zaměstnance	47/50	55/37	57/38	48/44	51/38
s jistotou pracovního místa	40/54	49/41	48/45	45/41	50/40
se svým platem	37/63	40/59	43/57	39/60	46/53
s vyhlídkami na zvýšení platu nebo postup k lepší práci ³	26/70	-	25/68	-	-
s vyhlídkami na postup k lepší práci	-	27/63	-	25/60	23/58
s vyhlídkami na zvýšení platu	-	23/68	-	22/67	23/64

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“.

V porovnání se situací v říjnu 2004 poněkud vzrostla spokojenost s platem (o 7 procentních bodů) a s jistotou pracovního místa (o 5 procentních bodů). Relativní úbytek podílu spokojených (o 5 procentních bodů) nastal u hodnocení vztahů mezi lidmi na pracovišti. Ostatní změny nepřekročily hranici statistické chyby.

Dále se dubnový výzkum poněkud konkrétněji zaměřil na to, jak lidé vnímají vztahy na svém pracovišti.⁴

Tabulka 5: Vztahy na pracovišti (%)

	4/04	11/04	4/05
Převažuje přátelská až důvěrná atmosféra	21	23	20
Charakteristická je dobrá spolupráce bez zvláštní osobní blízkosti	53	52	55
Panují zde chladné vztahy	19	13	16
Atmosféra je plná napětí a konfliktů	6	5	4

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“.

³ V únoru 2002 a 2004 byly položky „spokojenost s vyhlídkami na zvýšení platu“ a „spokojenost s vyhlídkami na postup k lepší práci“ spojeny do jedné položky.

⁴ Otázka: „Jak byste charakterizoval vztahy na Vašem pracovišti?“ (viz tabulku 5)

Výsledky v tabulce 5 ukazují, že z pohledu lidí na pracovištích výrazně převládají spíše dobré vztahy. Respondenti přitom nejčastěji situaci na svém pracovišti charakterizovali jako dobrou spolupráci bez osobní blízkosti (55 %), pětina dotázaných (20 %) pak dokonce uvedla, že na jejich pracovišti převažuje přátelská až důvěrná atmosféra. Pětina ekonomicky aktivních respondentů ovšem vnímá vztahy na svém pracovišti spíše v nepříznivém světle, když 16 % je popsalo jako chladné a 4 % dokonce jako napjaté a konfliktní. Tabulka 5 dále nabízí srovnání se dvěma předchozími výzkumy, v nichž se objevila otázka identického znění. Od žádného z nich se aktuální výsledky statisticky neliší.

Analýza porovnávající spokojenost s mezilidskými vztahy na pracovišti a popisnou charakteristiku vztahů pak ukázala, že jako napjaté a konfliktní či chladné je charakterizují především ti, kdo jsou se vztahy mezi lidmi na svém pracovišti nespokojeni (viz tabulku 6). Podobná korelace se projevila i v případě spokojenosti s nadřízeným (viz tabulku 7).

Tabulka 6: Vztahy na pracovišti a spokojenost s nimi (%)

	velmi spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
přátelská atmosféra	68	16	2	4
dobrá spolupráce	30	79	34	20
chladné, neosobní	1	5	49	40
napjaté, konfliktní	0	0	12	36

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“.

Tabulka 7: Vztahy na pracovišti a spokojenost s nadřízeným (%)

	velmi spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
přátelská atmosféra	48	20	5	0
dobrá spolupráce	50	66	49	26
chladné, neosobní	2	11	35	45
napjaté, konfliktní	0	2	9	29

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“.

V šetření jsme rovněž zjišťovali, jak se ekonomicky aktivní populace dívá na úroveň svých odměn z hlediska odvedené práce. Všem ekonomicky aktivním dotázaným jsme položili otázku: „Když posoudíte Váš měsíční příjem, jste zaplacen mnohem méně, než si zasloužíte, o něco méně, než si zasloužíte, zhruba tolik, kolik si zasloužíte, více, než si zasloužíte?“

Tabulka 8: Když posoudíte Váš měsíční příjem, jste zaplacen ... ? (%)

	3/1997	3/1998	4/1999	4/2005
mnohem méně, než si zasloužíte	30	32	29	22
o něco méně, než si zasloužíte	35	40	38	38
zhruba tolik, kolik si zasloužíte	33	27	29	34
více, než si zasloužíte	2	0	1	1
neví	0	1	3	5

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z odpovědí vyplynulo, že 60 % dotázaných soudí, že jejich příjem je nižší, než by odpovídalo jejich zásluhám, přičemž 22 % uvedlo, že je zaplaceno „mnohem méně“, než by zasluhovalo. 34 % ekonomicky aktivních respondentů se naproti tomu domnívá, že dostává zaplaceno odpovídajícím způsobem, cca 1 % dokonce připustilo, že dostává více, než by si zasloužilo. V porovnání s výsledky srovnatelných výzkumů prováděných v letech 1997 až 1999 se snížil podíl respondentů, kteří jsou podle vlastního mínění placeni „mnohem méně“, než by odpovídalo jejich výkonu, a v porovnání s výsledky šetření z let 1998 a 1999 se naopak zvýšil podíl těch, kdo jsou placeni podle svých slov adekvátně.

Jak ukazuje tabulka 9, odpovědi respondentů na tuto otázku silně korelují se spokojeností ohledně platu.

Tabulka 9: Přiměřenost platu zásluhám podle spokojenosti s platem (%)

	velmi spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
mnohem méně	4	3	32	76
o něco méně	11	30	53	20
akorát	73	60	10	2
více	8	1	0	0

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Součástí dubnového výzkumu byla i otázka týkající se toho, jak ekonomicky aktivní lidé zvládají skloubit své pracovní a rodinné povinnosti.

Tabulka 10: Jak zvládáte pracovní a rodinné povinnosti? (%)

	4/2003	4/2005
Obojí zvládám bez větších problémů	51	51
Dobře zvládám pracovní povinnosti, šidím rodinu	18	19
Dobře zvládám rodinnou zátěž, ale šidím práci	2	2
Zvládám obojí tak napůl	13	17
Mám problémy v práci i v rodině, nedá se to zvládnout	3	1

Pozn.: Dopočet do 100 % v sloupci tvoří odpovědi „netýká se“.

Výsledky zachycené v tabulce 10 ukazují, že problémy se sladěním pracovního a rodinného života mají podle vlastních slov asi dvě pětiny (39 %) pracujících, přičemž 19 % upřednostňuje práci na úkor rodiny, pouze malá část (2 %) dává přednost rodinným povinnostem před pracovními, 17 % podle svého vyjádření „zvládá obojí tak napůl“ a 1 % má vážné problémy jak v rodině, tak v práci. Naopak polovina (51 %) ekonomicky aktivních nemá se skloubením pracovních a rodinných povinností potíže, desetina respondentů pak spontánně uvedla, že se jim tento problém vůbec netýká. Z tabulky je dále patrné, že aktuální výsledky z výzkumu se nijak neliší od toho, jak situace zachycená naším šetřením vypadala před dvěma lety.

Na závěr jsme všem ekonomicky aktivním respondentům ještě položili otázku: „Uvažujete o odchodu ze svého současného zaměstnání, o změně zaměstnavatele?“ Pouze 7 % dotázaných uvedlo, že o změně uvažují, 86 % pak řeklo, že nikoli, a 7 % nedokázalo odpovědět. Ti, kdo o změně stávajícího zaměstnání uvažují, jako nejčastější důvod uváděli finance, respektive výši svého stávajícího platu.